

บทที่ 3

วิวัฒนาการชุมชนมั่งหนองหนอย

3.1 ประวัติศาสตร์ชนชาติมั่ง

ประวัติชาวมั่งไม่ได้มีการบันทึกเป็นหลักฐานไว้อย่างเป็นระบบ แต่กระจายกระจายอยู่ในรูปของเรื่องเล่าผ่านผู้เล่าผู้แก่ในแต่ละชุมชน โดยปรากฏในรูปของนิทานปรัมปรา เทพนิยาย ภาษิต บทสวดแคน หรือบทสวดพิธีกรรม เป็นต้น

บาทหลวงชาวฝรั่งเศสชื่อ เอฟเอ็ม ซาวินา (F.M. Savina) ได้เขียนหนังสือประวัติศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับมั่ง แต่เขาไม่ได้เรียกมั่งว่ามั่ง หากเรียกว่า เหมียว (มั่งคือ เหมียว) เขาให้ทัศนะว่าคนเหมียวได้ถูกกล่าวถึงเมื่อประมาณ 2,700 ปีก่อนคริสตกาล ในสมัยนั้นคนเหมียวได้อยู่กันอย่างปรองดอง เมื่อถึงเวลาหนึ่งพวกเขาเริ่มวิตกกังวลที่จีนได้เพิ่มจำนวนประชากรมากขึ้นและได้ขยายอาณาเขตอย่างรวดเร็ว และในที่สุดก็เข้ารุกรานคนเหมียว ในระยะแรกปรากฏว่าเหมียวสามารถเอาชนะชาวจีนได้ แต่ต่อมาจีนก็สามารถรวมตัวกันภายใต้การนำของฮวนหยวน และยกทัพเข้าโจมตีชาวเหมียวและเป็นฝ่ายเอาชนะเหนือชาวเหมียวที่มี เซอโหย่ว เป็นผู้นำได้ หลังจากชัยชนะครั้งนั้น ฮวนหยวนได้กลายเป็นพระจักรพรรดิและได้รับการขนานนามใหม่ว่า หวงตี้ หรือจักรพรรดิเหลือง หลังจากนั้นชาวจีนกับชาวเหมียวก็ยังคงมีการรบกันอยู่เรื่อยๆ แถบบริเวณลุ่มแม่น้ำเหลืองและลุ่มแม่น้ำหวาย

ประมาณศตวรรษที่ 20 ไม่ได้มีการกล่าวถึงพวกเหมียวในแถบที่ราบลุ่มแม่น้ำเหลืองอีก ซึ่งบันทึกทางประวัติศาสตร์จีนได้กล่าวไว้ว่า พวกเหมียวอาจถูกเนรเทศไปตามส่วนโค้งของแม่น้ำเหลืองไปจนถึงเขตมณฑลเจิ้นซี และกานตูในปัจจุบัน และอพยพจากที่ราบลุ่มแม่น้ำหวายข้ามแม่น้ำน้ำเงิน มุ่งไปยังทะเลสาบตงตึงและทะเลสาบโปหยางร้อนเร็วไปในมณฑลหูเป่ย์ เกียงซี และหูหนานในปัจจุบัน เรียบและเรียบมาจนจรดทิวเขาซึ่งเป็นเขตแบ่งแยกระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำน้ำเงินจากส่วนที่อยู่ทางตะวันตกและพวกเขาก็อาศัยจนถึงมณฑลยูนนานจนถึงมณฑลยูนนาน ที่ซึ่งจีนไม่เคยรุกรานและเป็นที่ยังพวกเขายังอาศัยกันอยู่จนถึงปัจจุบันนี้¹

ประมาณกลางศตวรรษที่ 19 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับมั่งเริ่มเสื่อมถอยลงเรื่อยๆ จากการที่ชาวจีนข่มเหงรังแกชาวมั่งมาโดยตลอดจนทำให้เกิดกลุ่มกบฏอย่างต่อเนื่อง จากการที่ชาวมั่ง

¹ F.M. Savina p.VIII (อ้างในยุทธพงษ์ สืบศักดิ์วงศ์, ความคิดทางปรัชญาในภาษามั่ง, 2546 หน้า 7-8)

ถูกชาวจีนกดขี่ทารุณนี่เองเป็นสาเหตุให้ชาวม้งได้พากันอพยพถิ่นฐานของกลุ่มตนจำนวนหนึ่งมุ่งหน้ามาทางใต้ข้ามจากเขตภาคใต้ของประเทศจีนเข้าสู่ประเทศเวียดนาม ลาว และประเทศไทยในที่สุด

การเคลื่อนย้ายของม้งมายังตอนเหนือของประเทศไทยเกิดขึ้นเมื่อราวปี ค.ศ.1885 โดยชาวม้งได้ตั้งถิ่นฐานในเขตจังหวัดตาก และอพยพตั้งถิ่นฐานกระจายในเขตภาคเหนือของไทยในหลายจังหวัดตามแต่ว่าที่แห่งใดจะอุดมสมบูรณ์และไม่ขาดแคลนน้ำ²

คำว่า ม้ง เป็นคำที่ใช้เรียกตนเองของชาวม้ง ส่วนคนพื้นราบมักจะเรียกชาวม้งว่า แม้ว ซึ่งชาวม้งถือว่าเป็นคำที่ไม่สุภาพและเป็นไปในลักษณะดูถูกเหยียดหยาม³ สันนิษฐานว่า คำว่า แม้ว น่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า เหมียว ในภาษาจีน ซึ่งเป็นคำพูดที่ไม่มีความหมายในตัวเอง ส่วนคำว่า ม้ง แปลว่า อิศรชน ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายในตัวเอง และแสดงถึงลักษณะพฤติกรรมของชาวม้ง โดยทั่วไปอีกด้วย ว่ามีนิสัยใจคอรักอิสระ มีวิถีชีวิตอยู่อย่างอิสระกลางป่าเขา รักษาชาติพันธุ์ของตนเองอย่างเข้มแข็ง โดยไม่ชอบพึ่งพาอาศัยคนอื่นมากนัก ชาวม้งจึงนิยมให้คนอื่นเรียกกลุ่มของตนว่า ม้ง และไม่ชอบให้ใครเรียกว่า แม้ว เพราะถือว่าเป็นการไม่ให้เกียรติและดูถูกเหยียดหยาม

ม้งมีอยู่ด้วยกัน 3 จำพวก ได้แก่ ม้งลายหรือม้งเขียว ม้งขาว และม้งดำ ม้งลายกับม้งดำมีลักษณะภาษาพูดที่เหมือนกัน ส่วนพวกม้งขาวจะมีภาษาพูดที่ผิดเพี้ยนไปจากม้งลายตรงที่คำพูดบ้างเพียงเล็กน้อย ชาวม้งจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เหมือนกัน ชาวม้งลายกับม้งขาวอาจมีแซ่เดียวกันหรืออาจมีหลายแซ่ ซึ่งในแต่ละแซ่จะใช้ภาษาพูดที่ผิดเพี้ยนกันบ้างในตอนกระทำพิธีเลี้ยงผี เช่นออกเสียงเรียกชื่อผีผิดเพี้ยนกันไปบ้าง

ชาวม้งชอบปกครองกันเองและสามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสะดวก โดยในแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้กำ (ผู้ใหญ่บ้าน) ที่เรียกตามภาษาของชาวม้งเองว่า “เฮากะเหลา” หรือ “กะเหลา” ไม่ว่าจะอยู่คอกยลुकไหน จังหวัดอะไร ชาวม้งจะให้ความเคารพนับถือผู้กำหรือเฮากะเหลาเป็นอย่างดี เพราะเป็นผู้ที่ทุกคนให้ความยำเกรงและเป็นผู้มีอำนาจในตัว มีหน้าที่รับผิดชอบทุกอย่างภายในหมู่บ้าน หากเกิดมีคดีเรื่องอะไรเกิดขึ้นในหมู่บ้านผู้กำจะเป็นคนตัดสินชี้ขาด และเมื่อมีเรื่องใดๆ ก็จะทำกรณัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันที่บ้านของผู้กำ

² Robert Cooper, The Hmong, p.15-16 (อ้างในยุทธพงษ์ สืบศักดิ์วงศ์, ความคิดทางปรัชญาในภาษิตม้ง, 2546 หน้า 9-10)

³ ในทัศนะผู้วิจัย คำว่า แม้ว เป็นคำเรียกที่ไม่ให้เกียรติชาวม้ง คงเหมือนกับคนกรุงเทพฯ เรียกคนอีสานว่า “ลาว” ซึ่งคนอีสานในสมัยก่อนถือว่า เป็นการเรียกที่ดูถูกเหยียดหยามและลดค่าคนอีสานให้ต่ำกว่าคนกรุงเทพฯ

เนื่องจากชาวม้งได้อพยพมาจากประเทศจีน จึงมีรูปร่างลักษณะผิวพรรณรวมถึงภาษาที่พูด มีความคล้ายหรือเหมือนกับคนจีน ชื่อของชาวม้งหลายคนจะมีชื่อเหมือนกับชื่อของคนจีน ผิวเนื้อละเอียดมีสีผิวขาวเหลือง หน้าตาชั้นเดียว แต่ก็มีใช้ที่จะเหมือนกับชาวจีนไปเสียทั้งหมด พวกผู้ชายชาวม้งที่อยู่ตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลความเจริญจะชอบไว้ผมแกละหรือผมจุก ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้มีอายุมากแล้ว

ชาวม้งจะเลือกอยู่บนยอดคดอยสูงๆ การสร้างหมู่บ้านที่อยู่อาศัยหากมีพื้นที่บนยอดคดอยไม่เพียงพอสำหรับการตั้งถิ่นฐานซึ่งอาจมีจำนวนมากมายหลายครอบครัว ชาวม้งก็จะทำการสร้างบ้านเรือนเพื่อการอยู่อาศัยแบบคดหล่นกันลงมาตามความลาดเอียง และยังคงอยู่ในอาณาเขตพื้นที่เดียวกัน ประมาณความสูงเมื่อเทียบกับระดับน้ำทะเลแล้วชาวม้งจะสร้างที่อยู่อาศัยในความสูงประมาณ 3,000 ฟุตถึง 5,000 ฟุต

การเลือกสร้างหมู่บ้านในที่สูงของชาวม้งนั้นมีเหตุผลหลายประการ เช่น ในอดีตมีการทำสงครามเพื่อการตั้งรกราก ซึ่งก็เป็นความเคยชินต่อแหล่งที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ได้เปรียบที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่สูงกว่าและมีอาหารการกินอย่างเพียงพอจึงยากที่ผู้บุกรุกรานจะตีแตกได้ และยังมีเหตุอื่นๆ อีก คือ

ความสูงช่วยให้มองเห็นและรู้ข่าวสารได้เปรียบศัตรู

ความสูง ความหนาวเย็น ช่วยให้พืชผลที่ปลูกงอกงามดี

ภาคเหนือของประเทศไทยมีเทือกเขาสูงเป็นจำนวนมาก จึงง่ายและสะดวกต่อการอพยพสะดวกต่อการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย และการปลูกพืชผล

ชาวม้งมีหลักในการสร้างหมู่บ้าน โดยจะยึดหลักกฎเกณฑ์ดังนี้

1. พื้นที่ที่จะตั้งหมู่บ้านจะต้องไม่เคยเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านใดมาก่อน เพราะถ้าหากที่ดินและบริเวณนั้นอยู่ดีทำมาหากินดีแล้ว โฉนคนเดิมจึงอพยพย้ายไปเสีย

2. ตูซง - ตูซี ซึ่งพำนักอยู่ตามยอดเขาสูง พื้นที่ที่ตั้งหมู่บ้านจะเป็นที่ๆ มีภูเขาล้อมรอบทุกด้านเพื่อจะได้รับความคุ้มครองจากผีป่า

3. อาศัยธรรมชาติเป็นส่วนด้านลมพายุ ทั้งในฤดูฝนและฤดูหนาวอันรุนแรง

4. พื้นที่ที่ตั้งอยู่บนสันเขา ที่ตั้งระหว่างภูเขา 3 – 4 ลูก และเพื่อที่จะได้ไม่อยู่ห่างจากต้นน้ำลำธารมากจนเกินไป

5. โดยรอบหมู่บ้านจะต้องมีที่ราบอย่างเพียงพอ เพื่อให้ทุกครอบครัวจะได้มีที่ทำกิน

6. หัวหน้าหมู่บ้านจะเป็นผู้ตัดสินใจพิจารณาว่าที่ๆ ตนอาศัยอยู่นั้นมีลักษณะที่ดีหรือไม่⁴

⁴ สัมภาษณ์นายสุรินทร์ นทีไพรวัลย์, นายชัชวาลย์ เตชะเลิศพนา, และนายหลี่ เตชะเลิศพนา, กุมภาพันธ์ 2553

3.2 ชุมชนชาวม้งหนองหอย⁵

จากการบอกเล่าของผู้อาวุโสภายในชุมชนม้ง ทำให้ทราบว่า ม้งชาวจากอำเภอสะเมิง (ผู้รู้บางท่านบอกว่าม้งชาวอพยพมาจากอำเภอหางดง และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อแสวงหาความอุดมสมบูรณ์บริเวณแถบอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพในเขตตำบลแม่แรมแห่งนี้) ได้อพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณแถบนี้ และก่อตั้งชุมชนขึ้นเรียกว่า บ้านหนองหอย ซึ่งปัจจุบันนี้ได้แยกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองหอยเก่า และบ้านหนองหอยใหม่ แต่ทั้ง 2 หมู่บ้านก็มีความรัก ความสามัคคี และไปมาหาสู่กันเสมอ

ชาวม้งกลุ่มแรกๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินบริเวณบนคอยนี้ เริ่มจากตระกูลแซ่ช่าง (เตชะเลิศพนา) เข้ามาอยู่ก่อนประมาณ 1-2 ปี หลังจากนั้นได้ชักชวนเครือญาติให้เข้ามาตั้งรกรากอยู่ด้วยกัน ในปัจจุบันได้มีแซ่ตระกูลต่างๆ ตามกันมาตั้งถิ่นฐานในชุมชน ได้แก่ ตระกูลแซ่ซ่ง และแซ่วาง โดยตระกูลแซ่ช่างที่มาตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ก่อนถือเป็นตระกูลใหญ่ของชาวม้งที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่แถบตำบลแม่แรมนี้

การเลือกพื้นที่สำหรับการตั้งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวม้งนั้น จากการบอกเล่าทำให้ทราบว่า ก่อนหน้านั้น ชาวม้งได้มีการทำไร่เลื่อนลอย และมีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานไปเรื่อยๆ บนคอยสูงรอบๆ บริเวณเทือกเขาดอยสุเทพแห่งนี้ ซึ่งบริเวณแถบนี้มีความอุดมสมบูรณ์ จึงตั้งถิ่นฐานอยู่ประจำ โดยประกอบอาชีพหลักคือการทำไร่เลื่อนลอยและปลูกฝิ่น ซึ่งเนื้อที่สำหรับปลูกฝิ่นมีประมาณ 250 ไร่ ทำให้ประชากรม้งคิดฝิ่นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพวกผู้ชาย แรงงานทำไร่และดูแลครอบครัวในขณะนั้นจึงตกเป็นภาระของฝ่ายหญิง ซึ่งต้องทำงานหนักไม่ต่างจากผู้ชาย

กระทั่งต่อมา ในปี พ.ศ. 2527 ก็ได้มีโครงการหลวงเข้ามาเพื่อพัฒนาชุมชน เรียกว่า ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย (ก่อตั้งขึ้นในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ เป็นเขตพื้นที่ลุ่มน้ำเป็นแหล่งกำเนิดลำธาร) ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาชาวเขาทำลายป่าเพื่อเปิดที่ดินทำกิน ปลูกฝิ่น ทำไร่เลื่อนลอย และเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพด้านเกษตร โดยแนะนำการปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ๆ ทดแทนการปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอย สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของชาวเขาให้ดีขึ้น มีหมู่บ้านในความรับผิดชอบ 5 หมู่บ้าน ซึ่งก่อนหน้านี้นั้นพื้นที่ที่ชาวม้งใช้ทำการเกษตรจะถูกใช้ในการปลูกฝิ่น ปัจจุบันมีหน่วยงานราชการหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือในการจัดการพื้นที่เพื่อให้การปลูกพืชเศรษฐกิจได้ผลผลิตที่ดี มีประสิทธิภาพ และยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวม้งให้ดีขึ้น

⁵ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ นายสุรินทร์ นทีไพรวัลย์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองหอย, นายชัชวาลย์ เตชะเลิศพนา, นายชัชวาลย์ เตชะเลิศพนา หมอทรงประจำหมู่บ้าน, นายเจ้า เตชะเลิศพนา, นายทอง เตชะเลิศพนา, และนายพ่าง เมธาอนันต์กุล ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2553

ในปัจจุบัน ชาวม้งในชุมชนหนองหอยได้มีการแบ่งพื้นที่ป่าออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้
 1) พื้นที่ที่ใช้สำหรับทำไร่ ปลูกพืชผัก 2) ป่าใช้สอย 3) ป่าอนุรักษ์ 4) ป่าพื้นที่อุทยานซึ่งมีการ
 ปกเขตแนวไว้อย่างชัดเจน

ภายในชุมชนหนองหอยจะมีเครือข่ายต่างๆ อาทิเช่น เครือข่ายด้านภยยาเสพติด เครือข่าย
 เศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

3.2.1 ลักษณะทั่วไปของชุมชนหนองหอย

ทำเลที่ตั้ง

ชุมชนหนองหอยตั้งอยู่บนดอยสูง มีความสูงจากน้ำทะเลปานกลางประมาณ 580-1,460
 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง อากาศในช่วงฤดูหนาวจะหนาวจัด ในฤดูร้อนอากาศจะเย็นสบาย
 สถานที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่เลยโครงการหลวงหนองหอยขึ้นไปประมาณ 1-4 กิโลเมตร

ลักษณะทางกายภาพ

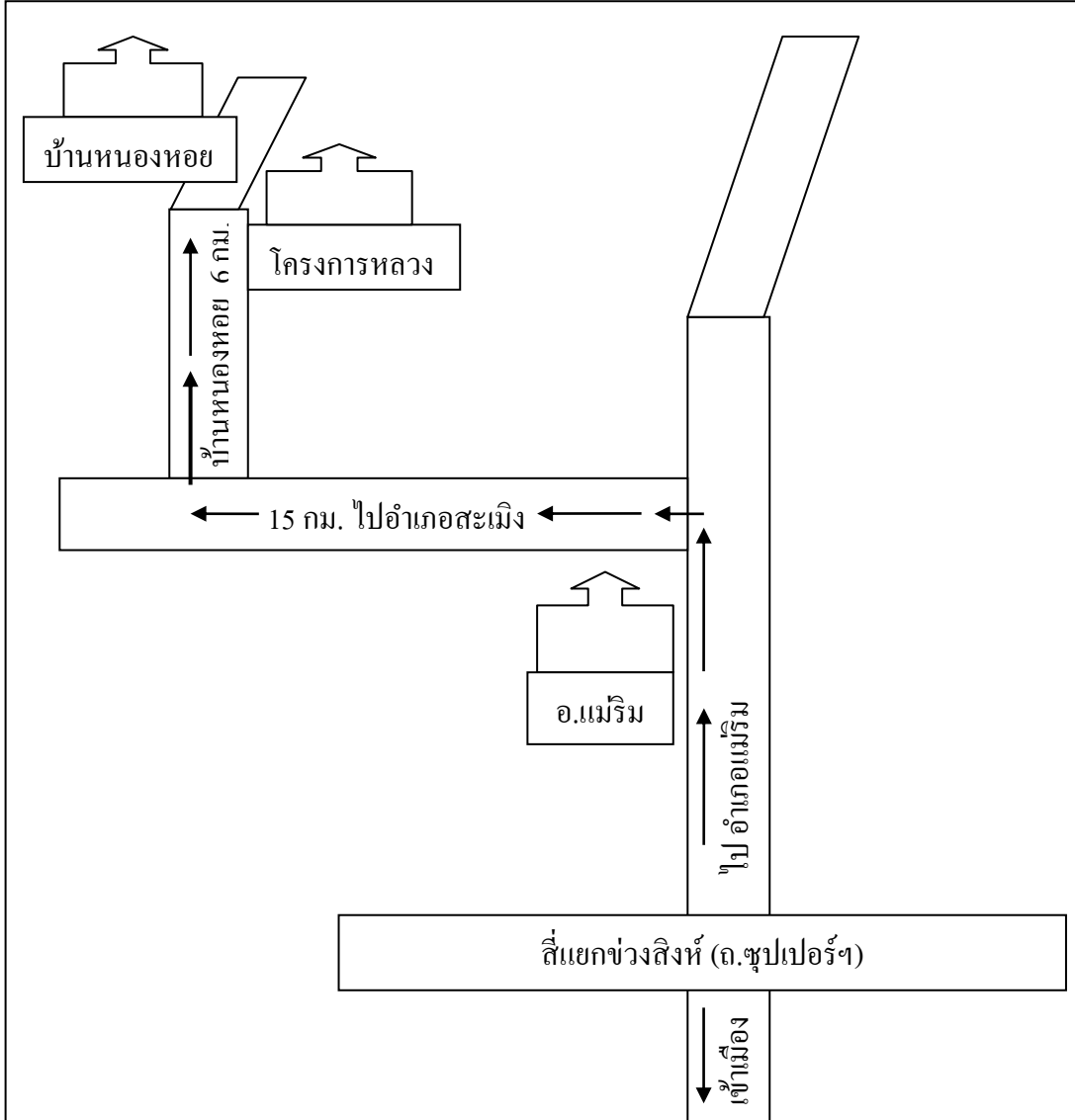
การตั้งหมู่บ้าน ชาวม้งหนองหอยจะสร้างบ้านเรือนให้อยู่บนสันเขาตามแนวอนทาบ
 สันเขาไปตลอดทั้งแนวเขา ส่วนในพื้นที่ที่มีความลาดชันลงจะใช้ทำการเกษตร ชุมชนหนองหอยมี
 การสร้างบ้านเรือนทอดยาวตามสันเขา มีการกระจุกตัวของบ้านเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยมีการจัดหาช่วง
 พื้นที่ที่เป็นที่ราบหรือช่วงพื้นที่ที่พอจะสร้างบ้านได้ และมีการสร้างบ้านที่กระจายตัวออกเป็นกลุ่มๆ
 ตามความสูงต่ำของภูมิประเทศ ปัจจุบันนี้ภายในชุมชน มีสมาชิกครัวเรือนประมาณ 285 ครัวเรือน
 ถือว่าเป็นชุมชนใหญ่ชุมชนหนึ่ง

สำหรับภูมิประเทศของชุมชน จะมีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูง พื้นที่ของหมู่บ้านจะตั้งอยู่
 ตามแนวเทือกเขาถนนธงชัย หมู่บ้านหนองหอยอยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นระยะทางประมาณ
 36 กิโลเมตร และเป็นหมู่บ้านที่มีรูปร่างคล้ายกับตัวหนอนซึ่งมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ บ้านโป่งไคร้
ทิศใต้	ติดต่อ บ้านแม่จิ, ปางไฮ
ทิศตะวันตก	ติดต่อ บ้านแม่ปง, บางบ่อ
ทิศตะวันออก	ติดต่อ บ้านโป่งแยง ⁶

⁶ สัมภาษณ์นายสุรินทร์ นทีไพรวัลย์, ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองหอย, นายชัชวาลย์ เตชะเลิศพนา, และนายจිරศักดิ์
 เตชะเลิศพนา, กุมภาพันธ์ 2553

เส้นทางคมนาคม

ภาพที่ 2 แผนที่เส้นทางคมนาคมเข้าสู่ชุมชนหนองหอย ต.แม่แรม อ.แมริม

จากเส้นทางสายเชียงใหม่ – ฝาง ตามทางหลวงหมายเลข 107 เมื่อเดินทางผ่านอำเภอแมริม ประมาณกิโลเมตรที่ 17 จะมีสามแยกให้เลี้ยวซ้ายไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1096 ไปสู่อำเภอสะเมิง และเมื่อเดินทางไปประมาณ 15 กิโลเมตร จะพบหมู่บ้านโป่งแยง และมีทางแยกเลี้ยวขวาโดยสามารถสังเกตดูได้ที่ป้ายโครงการหลวงหนองหอยตรงปากทางเข้า (ด้านขวามือ) เป็นถนนคอนกรีต ซึ่งเส้นทางค่อนข้างสะดวก แต่ทางลาดชันขึ้นเขาโดยตลอด ก่อนที่จะถึงชุมชนจะผ่านโครงการหลวงหนองหอยก่อน เนื่องจากโครงการหลวงตั้งอยู่ก่อนถึงหมู่บ้าน การเดินทางเข้าสู่ชุมชนหนองหอย หากต้องการความสะดวกควรใช้รถกระบะ หรือ รถมอเตอร์ไซค์

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของชุมชนหนองหอยจะมีลักษณะของภูมิอากาศที่ใกล้เคียงกันตลอดทั้งปี เนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตร ดังนั้นภูมิอากาศโดยรวมจะคล้ายคลึงกันคือเย็นสบายตลอดทั้งปี ภูมิอากาศในแต่ละฤดูเป็นดังนี้

ฤดูร้อน สภาพภูมิอากาศจะอยู่ที่ 30 องศาเซลเซียสที่เป็นความร้อนสูงสุด

ฤดูฝน สภาพภูมิอากาศจะมีฝนตกชุกมาก

ฤดูหนาว สภาพภูมิอากาศจะมีอากาศหนาวจัดทุกปี ต่ำสุดประมาณ 4 องศาเซลเซียส

การปกครองภายในชุมชนหนองหอย

โดยหลักการทั่วไปของการปกครองหมู่บ้านหนองหอยจะมีผู้นำ 2 แบบ คือ 1) ผู้นำอาวุโสจะเป็นผู้นำทางด้านวัฒนธรรมหรือผู้นำในการกระทำพิธีกรรม 2) ผู้นำทางการปกครองก็คือผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นผู้ที่คอยดูแลเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายบ้านเมืองหรือกฎของหมู่บ้าน และหากมีการกระทำผิดใดๆ ก็จะมีการเรียกประชุมเพื่อหาข้อตกลงกันในการใช้กฎของการลงโทษ

ชุมชนหนองหอย มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองสูงสุดภายในหมู่บ้านตามกฎระเบียบของทางราชการ ปัจจุบันนี้ ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองหอย คือ นายสุรินทร์ นทีไพรวัลย์ ในขณะที่เดียวกันก็มีการปกครองโดยระบบผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านโดยทั่วไป รวมถึงผู้ใหญ่บ้านให้ความเคารพนับถือ และยกย่องว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้าน

ชุมชนหนองหอย มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่แรม สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่แรม ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนมีบัตรประชาชน สามารถเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นได้ตามปกติ

ชาวม้งเชื่อว่าในชุมชนต้องมีผู้นำและผู้นำต้องเป็นคนที่ผู้คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือและยำเกรง ซึ่งต้องมีความเป็นผู้ใหญ่ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และนำพาผู้คนในชุมชนไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ตลอดจนปกป้องชุมชนจากภัยอันตรายต่างๆ ได้ ซึ่งในแต่ละชุมชนหรือหมู่บ้านก็จะมีวิธีการคัดเลือกผู้นำ โดยเลือกจากผู้ใหญ่ที่มีผู้คนทั่วไปเคารพนับถือประจำชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นๆ

แต่เมื่อรัฐเข้าไปมีบทบาทและอำนาจในชุมชน การเลือกผู้นำจึงเปลี่ยนแปลงไป โดยผู้นำแบบเดิมยังคงมีอยู่ และทุกคนยังให้ความเคารพนับถือเหมือนเดิม แต่จะมีการคัดเลือกผู้นำแบบใหม่ตามแบบอย่างที่รัฐต้องการ ซึ่งผู้นำแบบใหม่ จะต้องเป็นคนที่ประสานกับผู้คนในชุมชนได้ เดินทางไปมาสะดวก ใช้ภาษาไทยได้ดี สามารถติดต่อประสานงานกับทางราชการได้ ซึ่งผู้นำแบบนี้เรียกว่า พ่อหลวง หรือผู้ใหญ่บ้าน นั่นเอง

สำหรับการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาตินั้น ชาวม้งมีสิทธิเลือกตั้งเช่นเดียวกับคนไทยโดยทั่วไป และจะพากันเลือกคนที่รู้จักและชื่นชอบเข้าไปเป็นนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ตามระบอบประชาธิปไตย จะอย่างไรก็ตาม ชาวม้งไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนเป็นชุมชนเกษตรกรรม ต้องทำมาหากิน ทำไร่ทำนา ออกจากบ้านตั้งแต่เช้า และกลับเข้าบ้านตอนเย็น จึงเห็นการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว แต่ถึงเวลาเลือกตั้ง พวกเขาก็จะควานักการเมืองคนไหนที่พอจะรู้จัก หรือเคยเข้ามาหาเสียง หรือมาช่วยเหลือชาวบ้าน ก็จะเลือกคนนั้น สำหรับพรรคการเมือง ชาวม้งจะไม่ค่อยรู้จัก และไม่ได้ให้ความสนใจนโยบายพรรคการเมืองเท่าใดนัก

เศรษฐกิจชุมชน

อาชีพหลักภายในชุมชนหนองหอย คือ การทำการเกษตรกรรมโดยการปลูกผัก เช่น ผักสลัด กะหล่ำ แครอท และที่มีการปลูกเพิ่มเติมในขณะนี้ คือ ชาเขียว และองุ่น

ลักษณะของการทำเกษตรจะทำในแบบขั้นบันได เนื่องจากพื้นที่ของชาวม้งเป็นพื้นที่สูง และมักจะทำการเกษตรในช่วงฤดูฝน กับช่วงฤดูหนาวเท่านั้น ส่วนในฤดูร้อนชาวบ้านมักพากันออกไปหาพื้นที่เพื่อทำการเกษตรใหม่ เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนแหล่งน้ำนั่นเอง

ภายในชุมชนมีร้านค้าขายของชำ และร้านขายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นต้น

ภายในชุมชนมีปั้มน้ำมันเพื่อให้บริการเติมน้ำมันสำหรับมอเตอร์ไซค์และรถกระบะ เพื่อขนย้ายถ่ายเทพืชผลทางการเกษตร ซึ่งรายได้โดยเฉลี่ยของชาวม้งในแต่ละครัวเรือนที่ได้จากการทำการเกษตรประมาณครัวเรือนละ 70,000 บาท ต่อปี

หน่วยงานภายในชุมชนหนองหอย

ในชุมชนหนองหอยมีหน่วยงานต่างๆ ภายในหมู่บ้านอยู่หลายหน่วยงาน ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการแก่ชาวม้ง และจัดตั้งขึ้นเพื่อป้องกันภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน เช่น ภัยยาเสพติด เป็นต้น สำหรับหน่วยงานที่ผู้ใหญ่บ้านร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชาวบ้านต้องร่วมกันรับผิดชอบดูแล ประกอบด้วย

1. ศูนย์เด็กเล็ก ตั้งอยู่ภายในชุมชน ปัจจุบันมีเด็กเล็กประมาณ 60 คน มีครูพี่เลี้ยง 1 คน
2. ศูนย์ประสานงานป้องกันยาเสพติด ตั้งอยู่ที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

ศูนย์ดังกล่าวสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ลดลงตามลำดับ สถานการณ์ด้านการเสพยา และการค้ายาเสพติดภายในชุมชนดีขึ้นตามลำดับ

3. ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน ตั้งอยู่ในชุมชน คือ หน่วยงาน อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ปัจจุบันมี อสม. 8 คน) มีการรณรงค์ป้องกันในด้านสาธารณสุขและอนามัยตามที่หน่วยงานสาธารณสุขสั่งการเป็นประจำ⁷

สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ

มีจุดชมวิวอยู่เลยชุมชนหนองหอยขึ้นไป เรียกว่า เส้นทางชมธรรมชาติคอยม่อนล่อง⁸ เป็นจุดชมวิวบนหน้าผาส่งเหนือระดับน้ำทะเลประมาณ 1,460 เมตร มองเห็นทิวทัศน์ได้กว้าง ชมพรรณไม้และดอกไม้ป่าหลากหลาย ฤดูหนาวเป็นจุดชมทะเลหมอกที่สวยงาม

สถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง คือ ม่อนแจ่ม สถานที่พักผ่อนใหม่ของโครงการหลวงในรูปแบบเตินท์ มีความสวยงามมาก สามารถมองเห็นเมืองฝาง และอำเภอแม่แตงได้อย่างชัดเจนในเวลาากลางคืน

นอกจากนี้ ยังสามารถเข้าชมพื้นที่ทางการเกษตร ชมการปลูกพืชผักเศรษฐกิจ ตลอดจนเลือกซื้อผลิตภัณฑ์โครงการหลวงได้อีกด้วย

3.2.2 วิถีชีวิตชาวม้งในชุมชนหนองหอย

ชาวม้งในชุมชนหนองหอยมีวิถีการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ว่าจะเป็นด้านที่อยู่อาศัย การอยู่ การกิน การแต่งกาย และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อ ก็เน้นความเรียบง่าย แต่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่นิยมหนักในด้านพิธีที่ต้องจนเกินไป

ลักษณะการสร้างบ้านเรือนของชาวม้งหมู่บ้านหนองหอย

การสร้างบ้านเรือนของชาวม้ง จะเริ่มต้นจากการบวงสรวงเจ้าที่ผีป่าเสียก่อนที่จะทำการปลูกบ้าน โดยจะต้องจัดหากาละมังเพื่อใส่ข้าวสารแล้วนำเอาไข่ไก่วางบนข้าวสาร จากนั้นจะทำการปักธูปจุดเทียนตรงบริเวณที่จะปลูกบ้านเรือน หัวหน้าครอบครัวก็จะทำการบอกเจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าที่ เจ้าทาง ภูตผี ปีศาจ ซึ่งลักษณะคำพูดบอกกล่าว จะเป็นไปในารขอขมาลาโทษ ขอที่อยู่อาศัย ไม่ได้มีเจตนามาเบียดเบียนสิ่งทั้งหลาย เมื่อทำพิธีบวงสรวงเสร็จสิ้นแล้วจึงจะเริ่มทำการปลูกบ้านเรือน

⁷ สัมภาษณ์นายสุรินทร์ นทีไพรวัลย์, ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองหอย, นายสิทธิศักดิ์ สุวรรณโชติ, ผู้อำนวยการโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2

⁸ ดำเนินงานคุณวิมลละ (วิล้งเกะ) กษัตริย์ชนชาติลื้อะ ปัจจุบันมีศาลสำหรับกราบไหว้บูชาท่าน ซึ่งชาวม้งถือว่าท่านเป็นผีบรรพบุรุษที่คอยปกป้องรักษาชาวม้งให้อยู่เย็นเป็นสุขและปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง

ลักษณะการสร้างบ้านของชาวม้งมี 2 ประเภท คือ 1) มีลักษณะการผสมผสานโดยใช้วัสดุที่คงทนเช่น หลังคามุงกระเบื้องหรือมุงสังกะสี ส่วนตัวบ้านจะใช้วัสดุก่อสร้างคืออิฐมอญหรืออิฐบล็อก พื้นบ้านจะเทด้วยปูนเพื่อให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น 2) หลังคามุงด้วยสังกะสี ตัวบ้านยังคงใช้วัสดุที่ทำมาจากไม้หรือไม้ไผ่เป็นฝา ส่วนพื้นบ้านยังคงเป็นพื้นดินไม่มีหน้าต่างเพื่อป้องกันความหนาวเย็นของอากาศและป้องกันน้ำฝนที่จะสาดเข้ามาภายในตัวบ้านซึ่งก็จะทำให้พื้นบ้านที่เป็นดินแฉะแฉะได้ ภายในบ้านจะมืดไปหมดตรงกลางบ้านจะปล่อยโล่งไว้เพื่อสะดวกต่อการเดินไปมา มีข้าวของอะไรก็จะเก็บไว้ภายในบ้านทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นของกินหรือของใช้ก็ตาม การสร้างบ้านเรือนที่พื้นบ้านเป็นดินก็เพื่อความสะดวกสบาย เพราะเหตุที่ว่าชาวม้งมีความขยันในการทำงาน เวลาที่จะทำอะไรก็จะออกประตูไปได้เลยไม่ต้องเสียเวลาที่จะต้องเดินลงบันไดบ้านเรือนของชาวม้งในชุมชนหนองหอยจะมีลักษณะ ดังนี้

ภายในบ้านจะแบ่งพื้นที่สำหรับการใช้สอยออกเป็นส่วนๆ คือ ส่วนที่เป็นครัวจะมีเตาไฟมีโต๊ะนั่งยาวไว้สำหรับต้อนรับแขกหรือไว้รับประทานอาหารของสมาชิกภายในครอบครัว ในส่วนของห้องนอนนั้นจะกั้นไว้อย่างมิดชิดเป็นสัดส่วน พืชพันธุ์ต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ปลูกก็จะเก็บวางไว้ข้างเตาไฟหรือทำที่เก็บโดยเฉพาะ

ชุมชนหนองหอยเป็นชุมชนที่ความเจริญต่างๆ เข้าไปได้ถึง เนื่องจากมีโครงการหลวงมีเครื่องสาธารณูปโภค มีไฟฟ้า มีประปาหมู่บ้าน และมีสัญญาณรับโทรศัพท์ บางบ้านจะมีจานรับสัญญาณดาวเทียมสำหรับการรับสัญญาณโทรทัศน์ และยังมีอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ อีกหลายอย่าง เช่น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ตู้เย็น โทรทัศน์ เตาแก๊ส รถมอเตอร์ไซด์ และรถกระบะที่ใช้ในการขนส่งสินค้า

การตั้งบ้านเรือนจะสร้างบ้านเรือนติดกันเป็นกลุ่มย่อยๆ นอกจากจะมีบ้านพักอาศัยแล้วภายในตัวบ้านยังจะเปิดเป็นที่โล่งสำหรับขายสินค้า แต่บางบ้านจะสร้างเป็นร้านค้าเพื่อขายของโดยเฉพาะที่มีสภาพบ้านแบบเปิดกว้างและอยู่ติดถนน จากลักษณะบ้านเรือนที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มดังกล่าว ภายในหมู่บ้านจะมีทางเล็ก ๆ ที่สามารถเชื่อมเข้าหากันได้ มีสถานที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์ที่เลี้ยงไว้สำหรับนำไปใช้ในพิธีกรรม ๆ หรือเลี้ยงไว้สำหรับเป็นอาหาร

ด้านอาหารการกินสำหรับชาวม้ง ส่วนมากแล้วจะรับประทานข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียวการทำอาหารโดยทั่วไปจะเป็นแบบง่ายๆ ไม่มีความยุ่งยากในการประกอบอาหาร ส่วนประกอบสำคัญในการปรุงอาหารจะมีพริกกับเกลือเป็นหลัก

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อวัฒนธรรมของคนเมืองเข้าไปถึงภายในชุมชน วัฒนธรรมด้านสาธารณูปโภคก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากยิ่งขึ้น วิถีชีวิตของชาวม้งบางอย่างยังคงอยู่กับวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่จะลดและทอนในส่วนที่เป็นขั้นตอนบางขั้นตอนที่

มีความยุ่งยากออกไป ถึงแม้จะดูเหมือนว่าวัฒนธรรมของชาวม้งในชุมชนนี้ยังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่แท้ที่จริงแล้ววิถีแห่งการดำรงชีวิตของชาวม้งกำลังเริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงไปที่ละเล็กที่ละน้อย เนื่องจากชาวม้งรุ่นใหม่มีการศึกษาที่สูงขึ้นและเพิ่มจำนวนมากขึ้นตามลำดับ กระแสแนวคิดแบบสังคมเมืองแบบใหม่จะส่งผลกระทบต่อความเชื่อที่มีมาแต่ครั้งโบราณอย่างแน่นอน ซึ่งเหล่าผู้อาวุโสในชุมชนต่างตระหนักและรับรู้และพยายามให้ลูกหลานสืบทอดภูมิปัญญาและความเชื่อเอาไว้ไม่ให้ขาดสายและหายสาบสูญไปในที่สุด⁹

การแต่งกายของชาวม้ง

ม้งเป็นชาวเขาเผ่าเดียวที่รู้จักใช้ป่าเต็งทำลวดลายบนเสื้อผ้า ซึ่งผู้หญิงจะเกล้าผมมวยใหญ่และนุ่งกระโปรงพลีท นิยมใช้เครื่องเงินประดับประเภทกำไลมือ และกำไลคอ ซึ่งเสื้อผ้าที่สวมใส่มีลวดลายสวยงาม และมีราคาค่อนข้างแพง

การแต่งกายชุดม้งผู้หญิง

1. เสื้อผู้หญิงม้งจะนิยมในการปักตามขอบชายเสื้อให้มีสีสันสวยงาม ดังนี้
2. ผ้าพันเอว จะมีจำนวน 2 ชั้น ดังนี้
 - ชั้นที่ 1 จะเป็นผ้าดำล้วนยาวประมาณ 1 – 2 วา และมีความกว้างประมาณ 1 คืบ ผ้าพันเอวจะใช้สำหรับพันทับบริเวณขอบกระโปรงกับชายเสื้อ
 - ชั้นที่ 2 เรียกว่า เส้ย ใช้พันทับชั้นที่ 1 จะมีฟูและลายปักอยู่ด้านหน้า
3. กระโปรง จะนิยมใช้ผ้าดิบสีขาวที่มีความยาวประมาณ 3 – 4 วา มาแต่งลวดลายแล้วเย็บติดกับผ้าปัก จากนั้นจึงทำการจับกลีบให้ทั่วทั้งผืนกระโปรง การสวมใส่จะใช้วิธีพันกระโปรงรอบเอวแล้วใช้ปลายเชือกทั้ง 2 ด้านมัดให้แน่น

ปัจจุบันชุดชาวม้งเที่ยวของผู้หญิงได้ทำการประยุกต์ใช้ที่แตกต่างไปจากชุดดั้งเดิมเนื่องจากภาวะทางด้านเศรษฐกิจรวมทั้งการที่จะต้องออกไปทำไร่ จึงทำให้ไม่มีเวลาในการจัดเตรียมชุดสำหรับสวมใส่ในวันปีใหม่หรือในวันที่จะกระทำพิธีต่างๆ จากภาวะของเวลาที่บีบจำกัดและมีน้อยลงนั้นทำหญิงสาวชาวม้งเที่ยวทำการประยุกต์ใช้การแต่งกายด้วยการไปซื้อกระโปรงแบบสำเร็จรูปที่มีขายอยู่ในเมืองหลวงแล้วนำมาตกแต่งให้สวยงามในภายหลัง

⁹ สัมภาษณ์นายสิทธิศักดิ์ สุวรรณ โขติ, ผู้อำนวยการโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2, นายชิว นทีไพรวัลย์, นายแจ้ง นทีไพรวัลย์, นายสุรชาติ เตชะเลิศพนา, และนายสุริยา แซ่ลี, กุมภาพันธ์ 2553

การแต่งกายชุดม้งผู้ชาย

1. เสื้อม้งชายในแบบดั้งเดิมนั้นจะใช้ผ้าสีดำนำมาปักลวดลายด้วยโทนสีที่เน้นสี ธรรมชาติเช่น สีส้ม สีฟ้า สีเหลือง โดยจะนิยมปักลวดลายตามขอบชายเสื้อหรือตามขอบแขนเสื้อ ลักษณะของตัวเสื้อจะเป็นแบบเสื้อเอวลอย ส่วนใหญ่แล้วผู้สูงอายุของชาวม้งจะนิยมใส่มากกว่า ชาวม้งรุ่นหนุ่มสาว

2. เสื้อม้งชายที่นิยมสวมใส่ในปัจจุบัน ลักษณะของตัวเสื้อจะเป็นผ้าสีดำปักลาย ธรรมชาติตกแต่งลวดลายตามที่ผู้สวมใส่ต้องการ

3. ผ้าพันเอวของม้งชาย ตัวผ้าจะมีสีดำยาวประมาณ 2 วา และกว้างประมาณ 1 คืบ ด้านปลายของผ้าพันเอวทั้ง 2 ด้านจะปักลวดลาย เมื่อสวมใส่ปลายทั้งสองด้านเข้ามาประกบกัน

4. กางเกงของม้งชายจะเป็นผ้าพื้นสีดำ มีการปักลวดลายให้เป็นดอกต่างๆ ตรงบริเวณ ปลายขากางเกงทั้ง 2 ข้าง ลักษณะของรูปทรงกางเกงจะมีเป้ากางเกงที่ค่อนข้างมีความยาวเป็น อย่างมาก

เนื่องจากในปัจจุบันวัฒนธรรมในการแต่งกายของชาวม้งชายเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป จากแบบดั้งเดิม ทั้งที่เป็นรูปแบบของตัวเสื้อและสีสันทันของเสื้อผ้าสาเหตุก็เพื่อให้เข้ากับยุคกับสมัยที่ เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน รวมทั้งการที่ได้รับสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อทางโทรทัศน์ เป็นต้น อีกทั้ง จากการที่ได้ไปพบปะสังสรรค์กับชาวบ้านในพื้นที่ราบ ก็มีผลทำให้รูปแบบในการแต่งกายของ ชาวม้งเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการผสมผสานระหว่างเสื้อกับกางเกงแบบใหม่ๆ เช่น มีการสวมเสื้อยืด ใส่กางเกงม้ง หรือใส่เสื้อม้งแต่สวมกางเกงยีนส์ ซึ่งส่วนมากแล้วสิ่งดังกล่าวนี้มักจะเกิดขึ้นในหมู่ ของวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่¹⁰

ในกระแสวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปและมีการรับเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาสู่ชุมชน โดยกลุ่มชาวม้งรุ่นใหม่ ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิต และการแต่งกายมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อยู่บ้าง จะอย่างไรก็ตาม ชาวม้งส่วนมากยังคงรักษารูปแบบประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ได้อย่าง เหนียวแน่นและร่วมกันรักษาเอาไว้เป็นอย่างดี และสามารถผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมแบบใหม่ให้ สามารถเข้ากันได้กับวัฒนธรรมดั้งเดิมได้โดยที่วัฒนธรรมเดิมไม่ได้เสียคุณค่าไปแต่อย่างใด

ระบบความเชื่อของชาวม้งหนองหอย

ชาวม้ง เป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมประเพณีและภาษาพูดเป็นของตนเอง มีที่อยู่อาศัยอยู่ บนภูเขา ชีวิตความเป็นอยู่จะมีความเจริญไปตามวิถีแห่งวัฒนธรรม มีอาชีพที่เป็นรายได้หลักจาก

¹⁰ สัมภาษณ์นายสุรินทร์ นทีไพรวัลย์, ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองหอย, นายสุริยา แซ่ลี, และนายบุญเท่ง โกสินทร์, กุมภาพันธ์ 2553

การทำเกษตร ลักษณะในด้านของครอบครัวจะเป็นแบบเครือญาติและเป็นชุมชนระดับหมู่บ้าน ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านแต่ละเผ่าก็จะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และมีความแตกต่างกันออกไป แต่สิ่งที่ทุกเผ่าปฏิบัติเหมือนกันก็คือ การนับถือผีที่ได้สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ การแต่งงานก็ยังคงนิยมแต่งงานกับคนในเผ่าของตนเองมากกว่าที่จะแต่งงานกับคนนอกเผ่า แต่ต้องไม่แซ่ตระกูลเดียวกัน

ม้งในประเทศไทย มีพื้นเพและอาศัยอยู่ในประเทศไทยมากกว่าร้อยปี แต่ชาวม้งยังคงมีความเชื่อและมีประเพณีของตนเองอยู่ นั่นก็คือ ความเชื่อในเรื่องผี และความเชื่อในเรื่องขวัญ ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความเชื่อถือผู้อาวุโส โดยให้ความนับถือว่า คือ ปราชญ์ เป็นผู้นำมีความรู้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

ม้งมีความเชื่อในเรื่องผี นับถือผีผสมกับการบูชาวิญญาณของบรรพบุรุษ และมีระบบความเชื่อในสิ่งต่างๆ ว่าอยู่ภายใต้การบงการของอำนาจเหนือธรรมชาติไปเสียทั้งหมด ซึ่งอำนาจเหนือธรรมชาตินี้สามารถให้คุณและโทษแก่ชาวม้งได้ ทั้งนี้อยู่ที่การปฏิบัติต่อผีและวิญญาณเหล่านั้นว่าชาวม้งผู้ใดหรือกลุ่มใดที่กระทำการบูชาถูกต้องตรงตามโบราณประเพณีที่สืบทอดกันมา

ชาวม้งในชุมชนหนองหอยมีการนับถือผีเป็นส่วนใหญ่ และมีสำนักสงฆ์ตั้งอยู่ห่างไกลออกไปจากตัวหมู่บ้านทั้งก่อนและเลยห่างไกลออกไปจากหมู่บ้าน แต่ถึงแม้ชาวม้งส่วนใหญ่จะนับถือพระพุทธศาสนาตามบัตรประชาชน แต่ก็ไม่ได้ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา หากยังคงรักษาวัฒนธรรมบูชาผีและวิญญาณบรรพบุรุษดังเช่นที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาเหมือนเช่นเดิม ยกเว้นกลุ่มชาวม้งที่หันไปนับถือศาสนาคริสต์ ที่เชื่อในอำนาจของพระเจ้าว่าเป็นสิ่งสมบูรณ์สูงสุด มีอำนาจที่สุดในฐานะผู้ทรงสร้างโลกและมนุษย์ แต่ม้งเหล่านี้ก็ยังคงกราบไหว้ผีบรรพบุรุษเช่นกัน

3.2.3 อัตลักษณ์ชาวม้งหนองหอย

อัตลักษณ์ คือ ความโดดเด่นเชิงคุณภาพเฉพาะตัวที่ปรากฏในบุคคล ชุมชน หรือ สังคม ซึ่งในแต่ละบุคคลย่อมมีลักษณะเฉพาะตัวที่ปรากฏในรูปของแนวคิด วิถีคิด หรือวิถีปฏิบัติที่แสดงออกมาให้คนอื่นได้รับรู้ผ่านความเป็นตัวตนของเขา แต่ไม่ใช่ว่าทุกคนจะสามารถแสดงอัตลักษณ์เฉพาะตัวออกมาได้ ส่วนชุมชนหรือสังคมในแต่ละท้องถิ่น ก็ย่อมมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่เปิดเผยออกมามุ่งสู่สาธารณชนในรูปของวิถีปฏิบัติผ่านประเพณีและพิธีกรรมประจำถิ่น อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งสร้างของบุคคลหรือสังคมที่มุ่งแสดงออกให้คนอื่นรับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือสังคมนั้นๆ ¹¹

¹¹ สัจญา สะสอง, อัตลักษณ์ : ภาพสะท้อนของสังคมไร้แก่นสาร, 2552 หน้า 253-268

ชาวม้งในชุมชนหนองหอยมีรูปแบบการดำเนินชีวิตตามวิถีวัฒนธรรม และดำรงสังคมด้วยวิถีชุมชนที่สืบทอดและปฏิบัติตามจากรุ่นสู่รุ่นเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นของตนเองมาโดยตลอด การรักษายขนบแบบแผนนี้เองคือการรักษาอัตลักษณ์ที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมเอาไว้ และถ่ายทอดผ่านอนุชนคนรุ่นหลังมาอย่างไม่เว้นวรรค จนกลายเป็นวิถีวัฒนธรรมประจำถิ่นที่ต้องตระหนักในการดูแลรักษาให้เป็นมรดกทางภูมิปัญญาต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เราอาจแบ่งอัตลักษณ์เฉพาะของชาวม้งได้ ดังนี้

ภาษาม้ง

ชาวม้งในชุมชนหนองหอยมีภาษาพูดเป็นของตนเอง โดยมีสำเนียงหลักอยู่สองสำเนียง คือ ภาษาม้งขาว และม้งเขียวหรือม้งดำ แต่ไม่มีตัวอักษร ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน ชาวม้งนิยมส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนหนังสือในเมือง ประปนอยู่กับคนพื้นราบ และมีวิถีชีวิตใกล้เคียงกับคนพื้นราบทั้งลักษณะการอยู่การกิน การใช้ภาษา คือ ภาษาไทย กับภาษาเมือง ตลอดจนการศึกษาไทยภาคบังคับในปัจจุบันต้องให้เด็กเรียนภาษาไทยกลาง เป็นเหตุให้บุตรหลานชาวม้งได้เรียนรู้และซึมซับเอาภาษาไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบไทยมาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต แต่ผู้ปกครองและผู้เฒ่าผู้แก่ยังคงใช้ภาษาม้งในการพูดคุยกันอยู่ตลอดเวลา และสอนให้บุตรหลานใช้ภาษาถิ่นเป็นภาษาตอบโต้สื่อสารระหว่างกันภายในชุมชน ยกเว้นต้องพูดกับคนต่างถิ่น หรือคนพื้นราบที่ต้องติดต่อสื่อสารกัน ภาษาม้งจึงยังคงได้รับการถ่ายทอดและมี การพูดคุยสื่อสารในชีวิตประจำวันของชาวม้งเป็นปกติ ซึ่งนับว่าเป็นอัตลักษณ์สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งของชุมชนชาวม้งหนองหอย¹²

ความกตัญญูทวดเวที

ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ การกราบไหว้เช่น สรวงบูชาผีบรรพบุรุษ แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูทวดเวทีของชาวม้งว่ามีความหนักแน่นมั่นคงมาก ชาวม้งทุกคนทุกครัวเรือนต่างถือว่าบรรพ-บุรุษคือผู้ก่อสร้างชาติสร้างแผ่นดินไว้ให้ลูกหลานได้อยู่อาศัยและมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย เพราะฉะนั้นเมื่อท่านล่วงลับดับขันธ์ไปแล้ว จะต้องเคารพนับถือและกราบไหว้บูชาท่าน ประหนึ่งว่าท่านยังคงมีชีวิตอยู่ นับเป็นประเพณีที่ชาวม้งเชื่อถือศรัทธาและปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนานโดยไม่ขาดตอน ซึ่งถือเป็นความกตัญญูทวดเวทีที่ยิ่งใหญ่และกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาวม้ง

¹² สัมภาษณ์นายชัช เตะชะเลิศพนา, นายจรัสศักดิ์ เตะชะเลิศพนา, นายเต็ง ถนอมวาริ และนายสิทธิศักดิ์ สุวรรณโชติ, ผู้อำนวยการ โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2, กุมภาพันธ์ 2553

ความเคารพธรรมชาติ

ชาวม้งเชื่อว่าในธรรมชาติมีผีคอยปกป้องคุ้มครองดูแลอยู่ ผีมีหลายประเภททั้งผีดีและผีร้าย แต่ที่สำคัญก็คือ การที่ชาวม้งเชื่อว่าในสรรพสิ่งมีผีอาศัยอยู่ แสดงให้เห็นถึงวิถีคิดที่มุ่งให้คนเคารพธรรมชาติ ไม่ล่วงล้ำกล้าเกินหรือใช้ธรรมชาติอย่างไม่เห็นคุณค่า จะเห็นได้ว่าชาวม้งจะกระทำพิธีขอขมาหรือขออนุญาตทุกครั้งในการใช้ทรัพยากรในป่า เพื่อให้ได้รับความปลอดภัยและไม่ถูกผีทำร้าย แสดงให้เห็นว่าชาวม้งมีความเคารพในธรรมชาติ และเน้นการมีวิถีชีวิตอยู่แบบพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก

